

การจัดการความเชื่อที่มีผลต่อจิตใจเชิงพุทธ: กรณีศึกษาวัดเจดีย์ (ไฉ่ไข้)*
MANAGEMENT OF BELIEF AFFECTING THE BUDDHIST MIND:
A CASE STUDY OF WAT CHEDI (DAM KHAI)

พระมหามณัสวี ฐิตธมโม (อารยชนรากุล)
Phramaha Manussawee Thitadhammo (Arayanarakul)
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkomrajavidyalaya University, Thailand
E-mail: westar072@gmail.com

บทคัดย่อ

การลงพื้นที่เพื่อศึกษา หลักความเชื่อที่มีผลด้านจิตใจ กรณีศึกษาวัดเจดีย์ (ไฉ่ไข้) ของผู้เขียนบทความ เน้นการศึกษาที่เกิดขึ้นจริง เพื่อนำมาวิเคราะห์หาเหตุและผลในความเชื่อ โดยไม่ทำการตัดสินว่าความเชื่อนั้นผิดหรือถูก เหมาะสมหรือไม่เหมาะสม แต่ศึกษาถึงมูลเหตุที่เกิดขึ้น ผลที่ได้รับ และผลกระทบด้านจิตใจของคนทั่วไปกราบ ไหว้ บันบานศาลกล่าว แก่บ้น และบูชาไฉ่ไข้ (วัดเจดีย์) เพื่อนำมาวิเคราะห์ความเชื่อที่มีผลด้านจิตใจ โดยอาศัยหลักกระบวนการจัดการเชิงพุทธสันติวิธีและหลักจิตวิทยาสังคม มาช่วยในการสังเคราะห์ จึงพบว่าคนไทยนอกจากจะนับถือพระพุทธศาสนาและศาสนาอื่น ๆ แล้ว ยังมีความเชื่อเรื่องผี วิญญาณ ไสยศาสตร์ โชคลาง อาถรรพ์ เทพเจ้าบุญ บาป กรรม สิ่งที่อยู่เหนือธรรมชาติ ฯลฯ ซึ่งความเชื่อต่าง ๆ เหล่านี้มีมาตั้งแต่อดีตและผ่านการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นจนถึงปัจจุบัน และในการดำเนินชีวิตของคนไทย ไฉ่ไข้วัดเจดีย์ ได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของการระลึกถึงความสำเร็จของชีวิต ที่มีผลกระทบด้านความรู้สึทางจิตใจ ทั้งทางตรงและทางอ้อม แต่ทั้งหมดเป็นที่พึ่งทางด้านจิตใจ เพราะเชื่อว่าสามารถบันดาลให้ตนมีความสุขในชีวิตปัจจุบัน หรืออนาคต ดังนั้น วัดเจดีย์ (ไฉ่ไข้) เป็นวัดที่มุ่งเน้นด้านการพัฒนาจิตใจและปัญญา โดยเน้นคุณลักษณะหรือปัจจัยภายใน เพราะไฉ่ไข้ เป็นที่พึ่งทางด้านจิตใจ การเพิ่มสถานที่ปฏิบัติธรรมควบคู่กันไป และมีการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการปฏิบัติธรรม เพื่อเพิ่มแนวทางแห่งความสำเร็จให้แก่ชีวิต ตลอดทั้งเป็นการสะสมบุญให้กับตัวเอง ซึ่งการบูชาไฉ่ไข้ถือเป็นการส่งเสริมหลักในการเผยแผ่ธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าได้เป็นอย่างดี

คำสำคัญ: การจัดการ, หลักความเชื่อ, ด้านจิตใจ, เชิงพุทธ, ไฉ่ไข้ (วัดเจดีย์)

Abstract

the trip for study of Beliefs that affect the mind A case study of Wat Chedi (Dam Khai) by the report makers Focus on actual studies To analyze the cause and effect of belief Without making a judgment that the belief is wrong or right Appropriate or inappropriate But study of the causes, effects, and psychological effects of people who worship on the venerable and worshiped Khai (Wat Chedi) in order to analyze the beliefs that have psychological effects. By relying on Buddhist principles of peace management and social psychology principles To help synthesize that Thai people, apart from Buddhism and other religions, also believe in spirits, occult spirits, superstitions, mystics, gods, merit, sin, karma, things that are supernatural, etc. These have been established since the past and have been passed down from generation to generation to the present in Thai people's lives. Khai Khai Wat Chedi Is just one of the options of all sacred things in Thailand. That have an impact on the emotional mind Both direct and indirect but all of them are mentally dependent because they believe that they can make oneself happy in the present or future life. Therefore, Wat Chedi (Khai Khai) is a temple that focuses on the development of the mind and wisdom, focusing on the internal attributes or factors. Because Wat Chedi Dam Khai is a mental refuge Adding places to practice meditation together Dharma practice is promoted to increase success in life and accumulate merit Continue merit for yourself and Khai Khai Wat Chedi It will promote the principle of spreading the dharma teachings of the Lord Buddha do not even better continue to

Keywords: Management, Beliefs, Spirituality, Buddhism, Al Khai (Wat Chedi)

บทนำ

สถาบันทางสังคมไทยที่มีพื้นฐานเริ่มมาจากสถาบันครอบครัว สถาบันทางศาสนา สถาบันทางเศรษฐกิจสถาบันทางการศึกษา สถาบันการเมืองการปกครอง สถานความบันเทิง และสถาบันสื่อมวลชน ที่มีรูปแบบพฤติกรรมของสมาชิกในสังคมแตกต่างกันไปตามบทบาท เพื่อสนองความต้องการร่วมกันในด้านต่าง ๆ และเพื่อการคงอยู่ของสังคมโดยรวม โดยแบบแผนพฤติกรรมต่าง ๆ เป็นไปตามบรรทัดฐานทางสังคมและเป็นไปตามวัฒนธรรมของสังคมที่เกี่ยวข้องและผูกพันกันเป็นวงจรทางสังคม ซึ่งเริ่มจากสถาบันครอบครัวที่เป็นสถาบันพื้นฐานทางสังคมในการกล่อมเกล่าและสร้างจิตสำนึกต่าง ๆ (จันทนา อุดม และคณะ, 2559)

ปัญหาทางด้านกายภาพเกิดจากความไม่เสมอภาคกันทางสังคม คนชั้นที่มีรายได้น้อย จึงขาดความเชื่อมั่นต่อองค์กรภาครัฐที่จัดให้มีการบริการสาธารณะประโยชน์ รายได้ ความเป็นอยู่ ค่าครองชีพ การศึกษา การรักษาพยาบาลที่ให้ทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมกัน หลักประกันว่าจะทำให้สามารถดำรงชีพอยู่ได้ ซึ่งความเป็นจริงที่องค์กรภาครัฐกระทำได้เป็น เพียงนโยบายเชิงบริหารจัดการ ในขณะที่ค่าครองชีพที่เพิ่มสูงขึ้น คนชั้นที่มีรายได้น้อยจึงไม่มี ผลกระทบ ซึ่งในความเป็นจริงแล้ว ประเทศไทยยังมีคนชั้นที่มีรายได้น้อยและไม่เพียงพอ ต่อการดำรงชีพจำนวนมาก จึงส่งผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำในสังคมค่อนข้างมาก

ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจของประเทศไทย มีผลกระทบด้านค่าครองชีพ ด้านราคาสินค้า ต่าง ๆ ที่มีราคาเพิ่มสูงขึ้น จึงส่งผลให้ประชาชนผู้มีรายได้น้อย ต้องแบกรับภาระมากมาย ทั้งในด้านค่าอาหารในแต่ละมื้อ ค่าเช่าบ้าน ค่าผ่อนรถ ค่าเทอมลูก ฯลฯ เมื่อประชาชนไม่ สามารถที่จะรอการช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐได้เพียงฝ่ายเดียว ฉะนั้นประชาชนส่วนใหญ่ จึงหันพึ่งสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ตามความเชื่อของตน และสิ่งศักดิ์สิทธิ์จึงกลายเป็นที่พึ่งสุดท้ายที่จะช่วย เยียวยาความบอบช้ำจากความทุกข์ใจได้บ้าง และความหวังที่จะได้รับโชคกลาง ความสำเร็จของ การดลบันดาลจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์นั่นเอง และกระแสข่าวรายวันยังพบว่า ประชาชนเกิดการแสวงหา โชคกลางที่แปลกขึ้น เช่น การบูชาจอมปลวก ที่มีลักษณะคล้ายรูปมนุษย์ การที่กล้วยออกปลีกลาง ลำต้น หรือแม้แต่การประสูบบุหรี่ของรถยนต์ก็สามารถตัวเลขจากป้ายทะเบียน เพื่อหวัง ที่จะนำไปเสี่ยงโชคในแต่ละงวด เป็นการหวังรวยในทางลัด เมื่อนำมาพิจารณาแล้ว หากไม่เป็นการสร้างความเดือดร้อนหรือเบียดเบียนบุคคลอื่นก็เป็นสิทธิ์ส่วนบุคคลที่กระทำได้

ดังนั้น เมื่อบุคคลเกิดสภาวะที่มีผลกระทบต่อครอบครัวและความเป็นอยู่ สิ่งที่ต้องการ มากที่สุด คือความอยู่รอดของตนเองและครอบครัว จึงเกิดกระแสข่าวอีกว่า มีผู้ที่ได้ไปขอโชค ขอลากกับไอ้ไข่ แล้วเกิดสำเร็จดังที่ขอ จึงมีการแก้บนตามที่ตนกล่าวไว้ ตลอดทั้งสื่อมวลชนได้มีการเผยแพร่ภาพของผู้ที่สมหวังออกไปอย่างกว้างขวาง บางท่านให้สัมภาษณ์ด้วยความสุขที่เกิด จากโชคกลางจากไอ้ไข่ จึงเกิดความเชื่อศรัทธาว่าเมื่อมีการบนบานต่อไอ้ไข่ด้วยตัวเองแล้ว จะได้โชค หรือบางท่านที่ประกอบธุรกิจ ก็หวังที่จะให้ธุรกิจของตนนั้นประสบความสำเร็จอย่าง ที่ตั้งใจ และความเชื่อก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ประชาชนทั่วไปเกิดการยอมรับ เกิดความคิดที่ เกี่ยวโยงไปถึงการดำเนินวิถีชีวิตแตกต่างกัน นั้นเป็นเพราะความเชื่อมีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิต ความเชื่อก็เปรียบเสมือนหนทางหนึ่งที่จะเป็นตัวชี้ถูก ชี้ผิดแก่ชีวิตของมนุษย์ได้ โดยสังคมไทยที่ ส่วนใหญ่ดำรงชีวิตไปพร้อม ๆ กับความเชื่อมาจนถึงปัจจุบัน ความเชื่อเหล่านี้ก็ยังคงเป็นที่พึ่ง และยึดเหนี่ยวจิตใจ เพื่อให้เกิดความมั่นใจ ความสบายใจ และไม่ว่าความเชื่อนั้นจะเกิดขึ้นจริง หรือไม่ก็ตาม แต่ความเชื่อนั้น ๆ ก็มีอิทธิพลต่อการกระทำของมนุษย์ สิ่งเหล่านี้จึงมีผลให้เกิด แรงบันดาลใจต่อการบวนการทางความคิด อารมณ์และความรู้สึกแสดงออกโดยผ่านผลงาน ทางการสร้างสรรค์ ดังต่อไปนี้

หลักความเชื่อที่กระทบด้านจิตใจในกรณีศึกษาวัดเจดีย์ (ไอ้ไข่)

ทางผู้ศึกษาได้ลงพื้นที่โดยวางหลักโครงงานในการศึกษาดังนี้ 1) ประเด็นแนวคิดหรือทัศนเกี่ยวกับความเชื่อ 2) บริบทจิตวิทยาสังคม 3) สาเหตุหรือตัวแปร 4) ส่งผลกระทบต่ออย่างไร 5) วิเคราะห์ความต้องการที่แท้จริง 6) กระบวนการจัดการด้วยพุทธสันติวิธี โดยการศึกษาครั้งนี้ได้มีการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นกลุ่มเจ้าหน้าที่วัดเจดีย์ ไอ้ไข่ ชาวบ้านในพื้นที่กลุ่มพ่อค้าแม่ค้าทั้งในพื้นที่บริเวณวัดและนอกพื้นที่วัด รวบรวมข้อมูลโดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานทำรายงานที่เกี่ยวข้องเก็บข้อมูลภาคสนามจากการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม และแนวทางการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกจากผู้ให้ข้อมูล แล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยนำข้อมูลที่ได้จากเอกสารการสังเกต และสัมภาษณ์มาจำแนกหมวดหมู่ตามวัตถุประสงค์ นำมาสังเคราะห์เรื่องราว และหาข้อสรุปแล้วนำมาเสนอด้วยวิธีพรรณนาเชิงวิเคราะห์บทความ

1. ประเด็นแนวคิดหรือทัศนเกี่ยวกับความเชื่อ

นักวิชาการได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อไว้ ดังต่อไปนี้

จิราภรณ์ ภัทรภานุภัทร ได้กล่าวถึงความเชื่อไว้ว่า เมื่อคนเรามีความเชื่ออย่างหนึ่งอย่างใดแล้วย่อมเป็นเหตุจูงใจให้เกิดการกระทำที่ตอบสนองความเชื่อมัน ถ้าเปลี่ยนความเชื่อ พฤติกรรมก็จะเปลี่ยนตามไปด้วยและพฤติกรรมเหล่านั้นจะสะท้อนให้เห็นได้ในรูปของข้อห้าม ข้อปฏิบัติในการดำเนินชีวิตของคนในสังคม (จิราภรณ์ ภัทรภานุภัทร, 2528)

จรัส พยัคฆราชศักดิ์ ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อไว้ พอสรุปได้ว่า มนุษย์จำเป็นต้องผูกพันอยู่กับความเชื่อโดยมีอาจขาดความเชื่อได้ ชีวิตมนุษย์มีทั้งสิ่งที่มองเห็นได้ เข้าใจได้ และพิสูจน์ได้ ความเชื่อทำให้มนุษย์เกิดความมั่นใจทำให้เกิดความสบายใจ และความเชื่อทำให้มนุษย์บรรลุถึงความสำเร็จได้ (จรัส พยัคฆราชศักดิ์, 2530)

วิทย์ พิณคันเงิน ได้กล่าวถึงความเชื่อไว้ว่า ความเชื่อของมนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม มนุษย์โดยทั่วไปต้องการความปลอดภัยทั้งทางร่างกาย และจิตใจ มาตั้งแต่ดึกดำบรรพ์ ความเชื่อต่าง ๆ นั้นมักได้รับคำบอกเล่าจากคนรุ่นก่อนว่ามีอำนาจลึกลับที่จะช่วยคุ้มครอง (วิทย์ พิณคันเงิน, 2515)

ดังนั้น ความเชื่อเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิต ซึ่งความเชื่อมีทั้งที่มีเหตุผลชัดเจน และไม่ชัดเจน และความเชื่อยังสามารถสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้ที่สนใจ ตั้งใจที่จะปฏิบัติตามแนวความเชื่อนั้น ๆ ประสบความสำเร็จตามสิ่งที่หวังได้ โดยเฉพาะความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่จะบ่งบอกถึงลักษณะของวัฒนธรรมในแต่ละสังคม ตลอดจนพฤติกรรมของแต่ละบุคคลได้เช่นกัน

2. บริบทจิตวิทยาสังคม

งามตา วนิทานนธ์ จิตวิทยาสังคม หมายถึง การศึกษาเชิงวิทยาศาสตร์ว่าผู้คนคิดอย่างไรเกี่ยวกับผู้อื่นผู้คนมีความสัมพันธ์กับผู้อื่นอย่างไร และผู้คนมีอิทธิพลต่อกันและกัน

อย่างไรบ้างส่วนของผู้คนที่คิดอย่างไรเกี่ยวกับผู้อื่น ศึกษาเรื่องความเชื่อ เจตคติ ค่านิยม ความคิดเห็นภาพลักษณ์ ภาพในความคิด (Stereotype) การอนุมานสาเหตุ (Attribution) ปัญญาทางสังคม (Social Cognition) มีความสัมพันธ์กับผู้อื่นอย่างไร ศึกษาเรื่องความก้าวร้าว การช่วยเหลือผู้อื่น ภาวะผู้นำ การเปลี่ยนเจตคติของคนอื่น การโน้มน้าวใจคนอื่น การคล้อยตาม การร่วมมือ การแข่งขัน การแสดงตน และการประจบประแจงมีอิทธิพลทางสังคม (งามตา วานิชานนท์, 2535)

วิไลวรรณ ศรีสงคราม และคณะ (2549) จิตวิทยาสังคมมุ่งศึกษาบุคคลอิทธิพลของบุคคลที่มีการแสดงพฤติกรรมต่อกันและกันรวมทั้งการรับรู้และการตอบสนองของบุคคลทั่ว ๆ ไปที่มีต่อสถานการณ์หนึ่ง ๆ ได้แก่อิทธิพลของสังคมและการปฏิสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมและทัศนคติของบุคคลอื่นในลักษณะทางเดียว ส่วนการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมเป็นพฤติกรรมของบุคคลมีทัศนคติซึ่งกันและกันในลักษณะที่มีการโต้ตอบ และมีปฏิกริยาต่อกันและกันอิทธิพลทางสังคมที่มีต่อพฤติกรรมของมนุษย์ (วิไลวรรณ ศรีสงคราม และคณะ, 2549)

สุชา จันทร์อม จิตวิทยาสังคม คือ การศึกษาถึงความคิด ความรู้สึก และพฤติกรรมของบุคคล ซึ่งได้รับอิทธิพลจากบุคคลอื่นหรือสังคม ไม่ว่าจะบุคคลหรือสังคมจะอยู่ร่วมด้วยในขณะนั้น อยู่ในความคิดคำนึง หรืออยู่โดยอ้อมก็ตาม จากบริบทจิตวิทยาสังคมเกี่ยวกับความเชื่อกระทบด้านจิตใจในกรณีศึกษาวัดเจติย (ไอ้ไข่) วิเคราะห์จากความหมายของ จิตวิทยาสังคม คือ การศึกษาถึงความคิด ความรู้สึกและพฤติกรรมของบุคคล ซึ่งได้รับอิทธิพลจากบุคคลอื่นหรือสังคม ในกรณีศึกษาวัดเจติย (ไอ้ไข่) จะเห็นได้ว่า สาเหตุต่าง ๆ ที่ทำให้ไอ้ไข่โด่งดังมากก็มาจากรายการโทรทัศน์ต่าง ๆ โดยเฉพาะของพิธีกรชายคนเก่ง เมื่อ 3 ปีก่อน การไปแก้บนการขอหวยของดารา และเมื่อปลายเดือนพฤษภาคม “พิธีกรสาวคนเก่ง” โปสต์คลิปลงวายุประทัด 130 กล้อง “ไอ้ไข่วัดเจติย” จุดประทัดสนั่นวัดไป 13 ล้านนัด เพื่อขอบคุณกุมารเทพที่ประทานพรให้สมหวัง หลังบนขอให้ยอดชายทะเลลู่อัยล้าน ต่อมาในกลางเดือนกันยายน พิธีกรสาวคนเก่งกลับไปอีกครั้งเพื่อถวายมนรธา จัฒมหรสพใหญ่ให้ “ไอ้ไข่” (สุชา จันทร์อม, 2536)

หลังขอพรแล้วสมหวังทันใจ ทำยอดชายทะเลลู่อัยล้าน ภายในเวลา 9 เดือน กลุ่มผู้มีอิทธิพลบนสื่อโซเชียลโดยเป็นผู้ที่ทำคอนเทนต์เผยแพร่ตามแพลตฟอร์มต่าง ๆ เช่น Blog, Instagram, Facebook, YouTube, LINE, Twitter ฯลฯ และการใช้โลกออนไลน์ของคนในทุกระดับที่เพิ่มการใช้โลกออนไลน์ขึ้นด้วย (Mandala, 2020) ประชาชนส่วนมากมาเพื่อขอหวยเป็นหลัก ที่สำคัญไอ้ไข่เกิดขึ้นในยุคกระแสนิยมในด้านโลกออนไลน์และการค้าออนไลน์ ไอ้ไข่จะดังไม่ได้หากไม่มีเงื่อนไขทางสังคม คือ วิกฤตเศรษฐกิจและการเมือง ทำให้ไอ้ไข่คือความหวัง ดังนั้น ผู้เขียนบทความได้ทำการศึกษาถึงความคิดความรู้สึก และพฤติกรรมของบุคคล ซึ่งได้รับอิทธิพลจากบุคคลท่านอื่น ๆ หรือสังคม พบว่า กระแสสังคม ที่ทำให้ไอ้ไข่โด่งดังมากคือ โลกออนไลน์ เช่น Facebook, YouTube และช่องอื่น ๆ รายการโทรทัศน์ช่องต่าง ๆ หนังสือพิมพ์ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ มีอิทธิพลของบุคคลที่มีการแสดงพฤติกรรมต่อกันและกัน

รวมทั้งการรับรู้และการตอบสนองของบุคคลทั่ว ๆ ไปที่มีต่อสถานการณ์หนึ่ง ๆ การปฏิสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมและทัศนคติของบุคคลท่านอื่น ๆ ในลักษณะทางเดียว ส่วนการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมเป็นพฤติกรรมของบุคคลมีทัศนคติซึ่งกันและกันในลักษณะที่มีการโต้ตอบ และมีปฏิริยาต่อกันและกันอิทธิพลทางสังคมที่มีต่อพฤติกรรมของมนุษย์ ในด้านความเชื่อต่อการหาที่พึ่งทางใจทางออกไม่ได้ จึงต้องไปบนบานเพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งที่ประสงค์ทำให้ไอ้ไข่วัดดังมาก (ไทยรัฐออนไลน์, 2563)

ดังนั้น การศึกษาจิตวิทยาสังคม จึงเป็นส่วนสำคัญต่อการรับรู้ถึงความรู้สึก ความคิดของบุคคลในสังคม ที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิต และได้รู้ถึงทัศนคติ ค่านิยม ความเชื่อ ตลอดจนวัฒนธรรมในการอยู่ร่วมกันของบุคคลที่มีความเชื่อแบบเดียวกัน เช่นเดียวกับ กรณีไอ้ไข่วัดเจดีย์ ที่โด่งดังจากความเชื่อที่มีการเล่าขานสืบต่อกันมาอย่างช้านาน ประกอบกับมีผู้ที่ขอพรเรื่องโชคลาภแล้วเกิดความสมหวัง จึงเกิดการตีแผ่ข่าวออกไปสู่สังคมกว้าง กลายเป็นกระแสแห่งความโด่งดังขึ้นจนถึงปัจจุบัน

3. สาเหตุความเชื่อที่มีผลด้านจิตใจจากอิทธิพลทางสังคม

ทรงพล ภูมิพัฒน์ ปัจจัยที่ทำให้มนุษย์สามารถอยู่ร่วมกันในสังคม มนุษย์ไม่สามารถอยู่ตามลำพังได้ตลอดชีวิตเนื่องจากมนุษย์มีความต้องการในหลาย ๆ ด้าน และความต้องการดังกล่าวจะมีอยู่และพร้อมในการที่จะตอบสนองในเฉพาะสังคมเท่านั้น สำหรับความต้องการที่เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้มนุษย์อยู่ร่วมกันเป็นสังคม ได้แก่ (ทรงพล ภูมิพัฒน์, 2541)

1. ความต้องการทางกายภาพ เป็นความต้องการพื้นฐานตามธรรมชาติของมนุษย์อยู่แล้วเช่น ความหิวความกระหาย ความต้องการทางเพศ เป็นต้นความต้องการเหล่านี้สมาชิกในสังคมจะให้การตอบสนองกันและกันเป็นประจำ

2. ความต้องการทางจิตใจ ความต้องการทางกายภาพนั้นมนุษย์สามารถตอบสนองได้เองโดยไม่ต้องพึ่งพาสมาชิกในสังคม เช่น เมื่อหิวก็สามารถเดินไปหาอาหารทานตามลำพังได้ แต่ความต้องการทางจิตใจนั้นเป็นความต้องการที่แสวงหาตลอดเวลา และต้องอยู่ในสังคมเท่านั้นจึงจะตอบสนองความต้องการนี้ได้ เช่น ต้องการความรักความอบอุ่น ความนับถือ และความเอาใจใส่ เป็นต้น

3. ความต้องการที่จะสร้างปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ถือเป็นปัจจัยสำคัญในการเจริญเติบโตทางวัฒนธรรมในสังคมมนุษย์ ด้วยเหตุที่ความต้องการสร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคมจะเป็นไปได้ ก็ต่อเมื่อมนุษย์เกิดการสร้างสรรค์ภาษาเพื่อใช้ในการสื่อสารไม่ว่าจะเป็นการพูด การเขียนเพื่อการถ่ายทอดไปสู่ชนรุ่นหลัง

สาเหตุความเชื่อที่มีผลด้านจิตใจกรณีศึกษาวัดเจดีย์ (ไอ้ไข่วัด) มาจากรูปแบบอิทธิพลทางสังคมวิเคราะห์ได้จากรายการโทรทัศน์ต่าง ๆ โดยเฉพาะของพิธีกรชายคนเก่ง เมื่อ 3 ปีก่อนในการไปแก้บน การขอหวยของดารา

1. ความต้องการทางกายภาพ จากอิทธิพลทางสังคม กลายเป็นจุดเริ่มต้นของการแสดงออกทางพฤติกรรมต่าง ๆ มากมายของบุคคลในสังคม ทั้งในแง่บวกและแง่ลบ ซึ่งความเชื่อต่าง ๆ ทั้งที่มีอยู่ในธรรมชาติหรือเหนือธรรมชาติ ล้วนส่งผลให้เกิดค่านิยมของบุคคลในสังคม เมื่อบุคคลในสังคมมีการประพฤติปฏิบัติตนตามค่านิยมมากขึ้น และบ่อยครั้งเข้าจึงกลายเป็นวัฒนธรรม หรือแนวทางในการอยู่ร่วมกันในสังคม หรือยุคสมัยปัจจุบัน เรียกว่า กระแสสังคม

2. ความต้องการทางจิตใจ จากอิทธิพลทางสังคม โดยเหตุเกิดจากผู้มีอิทธิพลและการใช้โลกออนไลน์ เช่น ของคนในทุกระดับที่เพิ่มขึ้นด้วย คนบูชาเพื่อขอหวยเป็นหลัก ชัดแจ้ง ที่สำคัญไอ้ไข่เกิดขึ้นในยุคโลกออนไลน์และการค้าออนไลน์อย่างเข้มข้น ไอ้ไข่จะดังไม่ได้เลยหากไม่มีเงื่อนไขทางสังคมก็คือ วิฤต เศรษฐกิจและการเมืองที่ทำให้ไอ้ไข่คือความหวัง ความต้องการทางจิตใจนั้นเป็นความต้องการที่แสวงหาตลอดเวลา เมื่อทราบข่าวจากผู้มีอิทธิพลและการใช้โลกออนไลน์ เช่น Facebook ของคนในทุกระดับ ความต้องการทางจิตใจเกิดความอยากได้ อยากมีอย่างเขาบ้าง จึงเกิดกระแสไอ้ไข่ เพื่อตอบสนองความต้องการนี้ให้ได้

3. ความต้องการที่จะสร้างปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นที่เกิดจากอิทธิพลทางสังคม โดยเหตุเกิดจากกระแสข่าวจากการบอกต่อจากผู้ที่อยู่อาศัยอยู่ในละแวกวัด และผ่านสื่อ ช่องทางโลกออนไลน์ รายการโทรทัศน์ต่าง ๆ บทความในหนังสือ หนังสือพิมพ์ รายการวิทยุโทรทัศน์ บทเพลง ฯลฯ จึงมีการชักชวนกันไปลงพินิจ แวะไปเที่ยว และเหตุผลอื่น ๆ อีกมากมาย เพื่อสร้างปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นที่เกิดจากอิทธิพลทางสังคม โดยมีไอ้ไข่วัดเจดีย์เป็นตัวเชื่อม

ดังนั้น สาเหตุของความเชื่อที่มีผลด้านจิตใจกรณีศึกษาวัดเจดีย์ (ไอ้ไข่) นั้น มีสาเหตุมาจากรูปแบบของอิทธิพลทางสังคม คือ 1) ความต้องการทางกายภาพ เช่น ปรากฏาจะถูกหวย ยอกร่ำรวย ยอกรายดี 2) ความต้องการทางจิตใจ เช่น ผลมาจากวิฤต เศรษฐกิจและการเมืองตกต่ำ จึงส่งผลให้ไอ้ไข่กลายเป็นความหวังของประชาชน จึงเกิดเป็นกระแสแห่งความนิยม 3) ความต้องการที่จะสร้างปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นโดยมีไอ้ไข่วัดเจดีย์เป็นตัวเชื่อม

4. สาเหตุหรือตัวแปร

ตัวแปรในหลักความเชื่อที่มีผลด้านจิตใจ กรณีศึกษาวัดเจดีย์ (ไอ้ไข่) ผู้เขียนบทความได้กำหนดไว้ คือ 1) การจัดการ 2) หลักความเชื่อ 3) ผลกระทบ 4) จิตใจ 5) ไอ้ไข่วัดเจดีย์ เพราะถ้าไม่เข้าใจในตัวแปรหรือความหมายก่อน ความคาดเคลื่อนของการสื่อความหมายให้ผู้อ่าน เข้าใจอาจเกิดขึ้นได้ ตัวแปรในหลักจึงมีความสำคัญ

4.1 การจัดการ

การจัดการ หมายถึง ภารกิจของบุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือหลายคน (ที่เรียกว่าผู้บริหาร) ที่เข้ามาทำหน้าที่ประสานให้การทำงานของบุคคลที่ต่างฝ่ายต่างทำ ซึ่งไม่อาจประสบผลสำเร็จจากการแยกกัน ทำให้สามารถบรรลุผลได้ด้วยดี (สุธี ขวัญเงิน, 2559)

การจัดการ หมายถึง กระบวนการ กิจกรรม หรือการศึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ในอันที่จะเชื่อมั่นได้ว่า กิจกรรมต่าง ๆ ดำเนินไปในแนวทางที่จะบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ ที่กำหนดไว้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหน้าที่อื่นที่จะสร้างและรักษาไว้ซึ่งสถานะที่จะเอื้ออำนวยต่อ การบรรลุวัตถุประสงค์ ด้วยความพยายามร่วมกันของกลุ่มบุคคล (กิจจา บานชื่น , 2559) ดังนั้น การจัดการ หมายถึง กระบวนการที่ผู้บริหารนำนโยบายและแผนงานขององค์การสู่การปฏิบัติเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามนโยบายและวัตถุประสงค์ขององค์การ โดยอาศัยความสามารถทั้งด้านศาสตร์และศิลป์ ดำเนินการเกี่ยวกับ คน (Man) เงิน (Money) วัสดุอุปกรณ์ (Materials) และการจัดการ (Management)

4.2 หลักความเชื่อ

สุพิศวง ธรรมพันทา ให้ความหมายความเชื่อว่าเป็นความเชื่อที่คนเรายอมรับและยึดถือ อาจเป็นความคิดที่เป็นสากลหรือเป็นที่ยอมรับของบางกลุ่ม หรือเป็นความจริงทั้งหลายที่อยู่รอบ ๆ ตัวเรา มีข้อสังเกตว่า ผู้คนมักจะเชื่อเกี่ยวกับสภาวะการณ์ที่ตนเองควบคุมไม่ได้ (สุพิศวง ธรรมพันทา, 2532)

พนิดา บุญเทพ กล่าวว่า ความเชื่อ (Belief) เป็นความรู้สึกเชื่อมั่น ศรัทธาของมนุษย์ที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ ว่า จะบังเกิดสุขหรือทุกข์ได้หากกระทำหรือปฏิบัติต่อความเชื่อในทางที่ถูกที่ควร ความสุขก็จะเกิดตามมา ในทางตรงกันข้าม หากกระทำหรือปฏิบัติสิ่งที่ไม่ถูกต้องหรือละเลย ความทุกข์ร้อนอาจจะเกิดขึ้นได้ (พนิดา บุญเทพ, 2548)

อิทธิราชย์ นันชนันตี คนไทยนอกจากจะนับถือพระพุทธศาสนาและศาสนาอื่น ๆ แล้ว ยังมีความเชื่อเรื่องผี วิญญาณ ไสยศาสตร์ โชคลาง อาถรรพ์ เทพเจ้าบุญ บาป กรรม สิ่งที่อยู่เหนือธรรมชาติ ฯลฯ ซึ่งคติความเชื่อดังกล่าว มีความหมายต่อวิถีชีวิต ตลอดจนแบบแผนในการดำเนินชีวิตของคนไทยความเชื่อเกี่ยวกับ ภูตผี ปีศาจ โชคลาง และการบนบานศาลกล่าว ยังคงแทรกซึมอยู่ในคนไทยทุกยุคทุกสมัย ซึ่งความเชื่อต่าง ๆ เหล่านี้มีมาตั้งแต่อดีตและผ่านการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นจนมาถึงปัจจุบัน (อิทธิราชย์ นันชนันตี, 2558)

ดังนั้น ความเชื่อเกิดจากความศรัทธาที่คนในชุมชนมีต่อสิ่งต่าง ๆ ที่เชื่อว่าสิ่งนั้นจะสามารถบันดาลให้ตนมีความสุขในชีวิต อันเป็นความเชื่อที่มนุษย์มีต่อสิ่งที่อยู่เหนือธรรมชาติ โดยเฉพาะเรื่องผี วิญญาณ ที่อยู่คู่กับชุมชนมาอย่างยาวนาน จนเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตของคนในชุมชน ผู้กำหนดเป็นสิ่งที่สูงสุดที่ต้องเคารพ นับถือ และ กลายเป็นรูปแบบของการประกอบพิธีกรรม เพื่อการอ้อนวอน หรือขอความช่วยเหลือจากสิ่งที่อยู่เหนือธรรมชาติ โดยแสดงออกมาในลักษณะความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของบุคคลในชุมชน ทั้งในด้านกายภาพ ด้านการประกอบอาชีพ ด้านความเป็นอยู่ ความปลอดภัย ด้านจิตใจและด้านความสัมพันธ์ทางสังคม

4.3 ผลกระทบ

คำว่า “ผลกระทบ” ตรงกับภาษาอังกฤษว่า “Impact” มีผู้ให้ความหมายผลกระทบไว้ต่าง ๆ ดังนี้

ศตปพร มีสุขศรี และศุภลักษณ์ สุวรรณชะฎู ให้ความหมายของ ผลกระทบ คือ ผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำเรื่องใดเรื่องหนึ่ง อาจเป็นเหตุที่เกิดขึ้นทั้งในปัจจุบันและอนาคต ซึ่งเป็นไปได้ทั้งด้านบวก ด้านลบ (ศตปพร มีสุขศรี และศุภลักษณ์ สุวรรณชะฎู, 2557) หรืออาจเกิดขึ้นกับกลุ่มเป้าหมายและมีใช้กลุ่มเป้าหมาย หรือผลกระทบต่อสถานการณ์ต่าง ๆ ทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่ง อำนวย วงษ์พานิช ให้ความหมายของผลกระทบ คือ ผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำเรื่องใดเรื่องหนึ่ง อาจเป็นผลที่เกิดขึ้นทั้งในปัจจุบันและอนาคต เป็นไปได้ทั้งทางบวกและทางลบ อาจขึ้นกับกลุ่มเป้าหมายและมีใช้กลุ่มเป้าหมาย หรือผลกระทบต่อสถานการณ์ต่าง ๆ ทั้งทางตรงและทางอ้อม (อำนวย วงษ์พานิช, 2549)

กิงกาญจน เหลลาร์กวงษ์ ให้ความหมายผลกระทบว่า หมายถึง ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นในระยะยาว ซึ่งอาจเป็นผลลัพธ์ที่ตั้งใจหรือให้เกิดในทางบวกและทางลบหรือผลลัพธ์ที่ไม่ได้ตั้งใจให้เกิดทั้งทางบวกและทางลบเช่นกัน ผลที่เกิดขึ้นอาจเกิดขึ้นทั้งทางตรงและทางอ้อม และผลดังกล่าวที่เกิดขึ้นจะเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงในตัวบุคคล ชุมชนและสังคม (กิงกาญจน เหลลาร์กวงษ์, 2548)

สมบัติ อารังธัญวงศ์ ผลกระทบ หมายถึง ชุดของผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นอันเนื่องมาจากการเลือกทางเลือกเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ต้องการ ผลกระทบของแต่ละทางเลือกอาจจะเป็นได้ทั้งผลกระทบในทางบวกและผลกระทบในทางลบ ผลกระทบทางบวกคือ ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ส่วนผลกระทบทางลบที่เกิดขึ้น ได้แก่ ต้นทุนหรือสิ่งที่จะต้องสูญเสียหรือต้องเข้าไป เป็นสิ่งที่ผู้ตัดสินใจต้องการที่จะหลีกเลี่ยงหรือให้น้อยที่สุด นอกจากนี้ อาจจะเป็นผลกระทบทางบวกหรือทางลบต่อวัตถุประสงค์ก็ได้ (สมบัติ อารังธัญวงศ์, 2545)

ปารีชาติ สังขทิพย ผลกระทบ หมายถึง ผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำเรื่องใดเรื่องหนึ่ง อาจเป็นผลที่เกิดขึ้นทั้งในปัจจุบันและอนาคต เป็นไปได้ทั้งทางบวกและทางลบ หรืออาจเกิดขึ้นกับกลุ่มเป้าหมายและมีใช้เป้าหมาย หรือผลกระทบต่อสถานการณ์ต่าง ๆ ทั้งทางตรงและทางอ้อม (ปารีชาติ สังขทิพย, 2545)

ดังนั้น ผลกระทบเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นแล้ว มีผลต่อบุคคลโดยตรง หรือต่อกลุ่มบุคคล รวมถึงสังคมแบบกว้าง ซึ่งผลที่เกิดขึ้นอาจจะเกิดได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม ทั้งในทางที่ดีและไม่ดี โดยที่ผลกระทบสามารถเกิดขึ้นได้กับทุกกลุ่ม จะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับอิทธิพลที่ได้รับ เช่น อิทธิพลด้านความเชื่อ ซึ่งส่งผลต่อพฤติกรรมในการปฏิบัติตนของแต่ละบุคคลหรือแต่ละสังคม เพื่อให้การดำเนินชีวิตเป็นไปตามรูปแบบหรือแบบแผนของสังคม

4.4 จิตใจ

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ได้ให้ความหมายของจิต (mind) หรือ จิตใจ ไว้ว่า ความรู้สึกนึกคิด เซวาร์ปัญญา ความสำนึก ความมีสติ แต่ความคิดเป็นองค์ประกอบสำคัญของจิตใจที่สามารถรู้เห็นได้ กำกับและควบคุมอย่างชัดเจน บางครั้งจึงใช้คำว่า “ความคิด” แทน

4.5 ไฉ่ไข่วัดเจดีย์

คำรพ เกิดมีทรัพย์ วัดเจดีย์ (ไฉ่ไข่วัดเจดีย์) ตั้งอยู่ที่ หมู่ที่ 7 ตำบลฉลอง อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยมีไฉ่ไข่วิทยาณเด็กวัดคอยปกปักรักษาวัดเจดีย์สืบมา จนเป็นที่เคารพของชาวบ้านเพราะถ้าหากท่านใดมีทรัพย์สินสูญหาย ก็จะมาบนบานให้ไฉ่ไข่วัดเจดีย์ เมื่อบนบานแล้วก็จะได้รับสิ่งของนั้นกลับคืน และการบนบานเรื่องให้หายจากการเจ็บไข้ได้ป่วย ทำให้ผู้คนในละแวกใกล้เคียงและวัดต่าง ๆ มีความศรัทธามาก วัดเจดีย์ไฉ่ไข่วัดเจดีย์เคยเป็นวัดเก่าแก่ที่ถูกทิ้งให้รกร้างและมีอายุราว 1,000 ปี หลงเหลือเพียงแค่เจดีย์โบราณเก่ารกร้างต่อมาเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2500 ได้มีการบูรณะวัด เจดีย์ไฉ่ไข่วัดเจดีย์ขึ้นมาใหม่ มีเริ่มพระสงฆ์เข้ามาอยู่จำพรรษา มีการจัดสร้างศาลาปฏิบัติธรรม เป็นสถานที่ปฏิบัติศาสนกิจของชาวบ้านในเขตพื้นที่ และพื้นที่ใกล้เคียง ในอดีตหมู่บ้านที่อยู่บริเวณวัดเจดีย์ไฉ่ไข่วัดเจดีย์ผู้คนมีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย การดำรงชีวิตพึ่งพิงทรัพยากรธรรมชาติ แรงงานคน แรงงานสัตว์ไม่ใช้จ่ายฟุ่มเฟือย เครื่องมือในการทำมาหากินใช้สิ่งของที่ประดิษฐ์ขึ้นเอง วัดเจดีย์ไฉ่ไข่วัดเจดีย์จึงเป็นเพียงสถานที่ที่ผู้คนเข้ามาปฏิบัติธรรม (คำรพ เกิดมีทรัพย์, 2556)

สรุปตำนานไฉ่ไข่วัดเจดีย์

ประวัติและตำนาน “ไฉ่ไข่วัดเจดีย์” มีการกล่าวถึง ประวัติความเป็นมาอย่างมากมายหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นบทความในหนังสือ หนังสือพิมพ์ รายการวิทยุโทรทัศน์ บทเพลง ตลอดจนทั้งการเล่าขานปากต่อปากสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน กล่าวคือ ไฉ่ไข่วัดเจดีย์เป็นวิญญาณศักดิ์สิทธิ์ของเด็กวัดที่สิงสถิตอยู่ที่วัดเจดีย์ เป็นไม้แกะสลักรูปเด็กอายุประมาณ 9-10 ขวบ สวมชุดลายพรางทหารสวมแว่นตาคำ

ดังนั้น หลักความเชื่อที่กระทบด้านจิตใจกรณีศึกษาไฉ่ไข่วัดเจดีย์ ความเชื่อเกิดจากความศรัทธาที่คนมีต่อสิ่งต่าง ๆ เชื่อในสิ่งนั้น ๆ ว่าจะสามารถบันดาลให้ตนมีความสุข หรือผ่านพ้นความทุกข์ได้ในชีวิต ผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อาจเกิดขึ้นในปัจจุบัน หรืออนาคต อาจเกิดขึ้นกับตรงตามเป้าหมายและไม่ตรงตามเป้าหมาย หรือผลกระทบต่อทั้งทางตรงและทางอ้อมก็ได้ แต่ทั้งหมดมีผลกระทบโดยตรงต่อความรู้สึกนึกคิดและจิตใจของคนคนนั้น ดังนั้น ไฉ่ไข่วัดเจดีย์ จึงเป็นที่พึ่งทางด้านจิตใจ เพราะเชื่อว่าไฉ่ไข่วัดเจดีย์ จะสามารถบันดาลให้ตนมีความสุขได้ในชีวิตอาจเกิดขึ้นในปัจจุบัน หรืออนาคต

ความเชื่อที่มีผลด้านจิตใจส่งผลกระทบต่ออย่างไร

ไอ้ไข่วัดเจดีย์ ทำให้เกิดความต้องการที่พึงทางใจ จะเห็นว่าการให้คุณค่าและความหมายของวัดเจดีย์ไอ้ไข่ก่อนวิกฤติความทันสมัย (ในช่วงปี พ.ศ. 2500 - 2540) วัดเจดีย์ไอ้ไข่เป็นเพียงวัดที่ผู้คนเข้ามาปฏิบัติธรรม ศาสนกิจ และบนบานศาลกล่าว ตามความเชื่อตามความศรัทธาตามที่มีอยู่ตามตำนาน และการประสบพบเจอด้วยตนเองและการเล่าขานสืบต่อกันมา

จังหวัดนครศรีธรรมราช กลายเป็นพื้นที่ที่กำลังเข้าสู่จุดพ้นตัวเพราะความเชื่อเศรษฐกิจและการเมืองในยุคไวรัสโคโรนา แบ่งออกเป็นเศรษฐกิจศาสตร์มหภาคและเศรษฐกิจจุลภาคที่เสนอโดยเสรีนิยมแนวนิยมทั่วไปก็คือการลดลงของแนวนิยมของตลาดและความต้องการอย่างปฏิเสธไม่ได้ในการใช้วิธีการจัดการการผลิตการจำหน่ายการแลกเปลี่ยนและการบริโภคผลิตภัณฑ์ส่วนเกินโดยวิธีที่ไม่ใช่กลไกตลาด ราคาอุปสงค์และอุปทานแนวนิยมของตลาดยังคงมีอยู่ในเศรษฐกิจจุลภาคโดยที่ช่องว่างในตลาดท้องถิ่นหรือภูมิภาคยังคงสามารถใช้เป็นแรงจูงใจสำหรับผู้ประกอบการได้คือมีกำลังซื้ออยู่แต่ขึ้นกับความโดดเด่นของพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากเศรษฐกิจโคโรนา มีการเพิ่มยอดกำลังซื้อ คือเข้าสู่จุดพ้นตัวซึ่งเป็นผลมาจากวิถีชีวิตของคนเองทำให้เกิดการขยายตัวของตลาดภายใน บวกกับความเชื่อของพื้นที่กรณีไอ้ไข่วัดเจดีย์ มีผลอย่างมากต่อเที่ยวบินไปนครศรีฯ ทำให้มีผู้โดยสารและอุตสาหกรรมอื่น ๆ ที่เชื่อมโยงไปด้วยได้ประโยชน์ เมื่อเศรษฐกิจจิตศสในเขตนครศรีธรรมราช ได้รับผลทำให้สภาพจิตใจดีตามไปด้วย

จากการลงพื้นที่ทำให้ทราบว่า ไอ้ไข่วัดเจดีย์ ทำให้เกิดความต้องการที่พึงทางใจแก่คนทั้งไปที่นับถือผี วิทยุญาณ ไสยศาสตร์ โชคลาง อาถรรพ์ เทพเจ้า และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ฯลฯ ของชาวพุทธในสังคมไทย ความเชื่อและการบนบานเป็นสิ่งที่ยากจะลบเลือนออกไปจากสังคมไทย การจะปฏิเสธ ความเชื่อต่าง ๆ ในสังคมไทย โดยจะให้ยึดหลักเหตุผลอย่างเดียวคงไม่ได้ เพราะในชีวิตประจำวันของเราถูกสอนถูกกล่อมเกลาด้วยระบบความเชื่อเริ่มตั้งแต่ในสถาบันครอบครัว

เศรษฐกิจชุมชนมีการกระจายรายได้ ผ่านกระบวนการทางความเชื่อความศรัทธาที่มีต่อไอ้ไข่ วัดเจดีย์ร้านค้า วัสดุสิ่งค้า ที่เนื่องจากความเชื่อ ได้กลายเป็นวาร์อบ ๆ วัด ที่ร้านค้าที่เนื่องด้วยพิธีกรรมความเชื่อ จำนวนมาก จากการเดินทางสะท้อนให้เห็นได้ว่าการจัดการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นพร้อมกับการสร้างวัด สร้างความเชื่อและการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงความหวังทางใจ และศาสนา ทำบุญไหว้พระ ปิดทอง บนบานศาลกล่าว ประความสำเร็จจากการร้องขอ ซึ่งในความเป็นจริงอาจจะจริงก็ได้ หรือไม่จริงก็ได้ โดยไม่มีเครื่องชี้วัดได้ชัดเจนแต่อย่างน้อยคนเหล่านั้นก็กลับมาแสดงออกต่อความสำเร็จ ซึ่งอาจเทียบเท่ากับจำนวนผู้ที่มาแล้วอาจมีเพียงน้อยนิดแต่ทั้งหมดเป็นภาพแทนของคนส่วนใหญ่ที่มีกระแสการบริโภคผ่านสิ่งประดิษฐ์ทางความเชื่อ เมื่อได้สอบถามแล้วมีประมาณ 60 ร้าน โดยประมาณ รวมทั้ง

ผู้ค้าสัญจร เช่น คนขายลอตเตอรี่ การเช่าพระเครื่องวัดมุงคล เครื่องเช่นไห้วบูชา เนื่องด้วยการบนบานร้องขอ และความสำเร็จ ที่กระจายอยู่ในรอบรัศมีเป็นระยะทางหลายกิโลเมตร เช่น ดอกไม้ เครื่องบวงสรวง ประทัด กรอบรูป ชุดทหาร ของเล่นเด็ก เช่น โกวุ่นปั่นขนาดต่าง ๆ ที่ในปัจจุบัน พบเห็นว่าโกวุ่นปั่นเต็มทั่วบริเวณวัด นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ โดยเฉพาะชาวมาเลเซียที่หลังไหลเข้ามายังวัดเจดีย์เพื่อบูชาไอ้ไข่เด็กวัดเจดีย์อย่างมากมาย จนทางวัดต้องขยายพื้นที่ให้มีห้องน้ำและพื้นที่สำหรับจอดรถให้มีย่างเพียงพอแล้ว ความนิยมแพร่กระจายไปอย่างรวดเร็ว เกิดเป็นวาทกรรมเล่าขานรับความเชื่อดังกล่าวว่า “ขอได้ไหว้รับ” ไอ้ไข่เด็กวัดเจดีย์เทพแห่งสามัญชน (อนุชสรุา เรื่องมาก, 2559)

วิเคราะห์ความต้องการที่แท้จริง

หลักความเชื่อที่กระทบด้านจิตใจกรณีศึกษาไอ้ไข่วัดเจดีย์ เกิดจากความทุกข์ 5 ด้าน คือ 1) การงาน และ การศึกษา 2) ความปลอดภัย 3) โชคลาภ 4) ความรัก 5) ของที่ศูนย์หาย ทำอย่างไรจะทำความทุกข์เหล่านี้หมดไปได้ หรือแก้ไขได้ อะไรที่จะบันดาลให้บุคคลเหล่านี้มีความสุขในชีวิต ได้ผลที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ไอ้ไข่วัดเจดีย์จึงเป็นหนึ่งในตัวเลือกของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในประเทศไทยเช่น หลวงพ่อทันใจ วัดพระธาตุดอยคำ เชียงใหม่, หลวงพ่อทันใจวัดพระธาตุดอยสุเทพ เชียงใหม่, หลวงพ่อโสธร วัดโสธรวรารามวรวิหาร ฉะเชิงเทรา, หลวงพ่อทันใจวัดพระธาตุดอยคำ เชียงใหม่, เขียนแปะโรงสี วัดศาลเจ้า ปทุมธานี, ศาลพ่อปู่ก่องสง ยาวราช กรุงเทพฯ, "ซำปอกง" คนไทยเรียกทั่วไปว่า หลวงพ่อโต หรือ หลวงพ่อพันธุเชิง จังหวัดอยุธยา พระแม่อุมาเทวี วัดพระศรีมหาอุมาเวที ย่านสีลม กรุงเทพฯ, พระนอน วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม กรุงเทพฯ, หลวงพ่อปากแดง วัดพรหมณี จังหวัดนครนายก ฯลฯ ไอ้ไข่วัดเจดีย์เป็นแค่หนึ่งในตัวเลือกของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในประเทศไทย

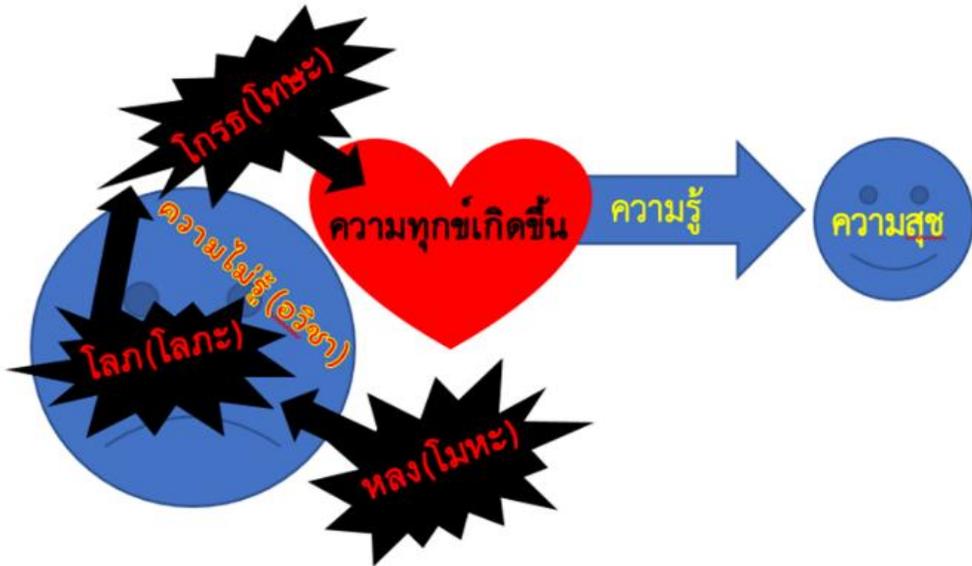
กระบวนการจัดการเชิงพุทธสันติวิธี

พุทธสันติวิธี หมายถึง วิธี ข้อปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่งที่พระพุทธเจ้าหรือเหล่าสาวกของพระองค์ ได้ใช้เป็นเครื่องมือในการจัดการความขัดแย้งอย่างสันติ โดยไม่ใช้ความรุนแรงหรือปราศจากความรุนแรงทั้งทางตรงและทางอ้อม

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2544 สันติวิธี หมายถึง วิธีที่จะก่อให้เกิดความสงบ เช่น เจริญสงบศึกโดยสันติวิธี

วิเคราะห์จากที่ผู้เขียนบทความได้ลงพื้นที่จึงปรึกษาหลักธรรมกับพระอาจารย์เจ้าอาวาสและพระอาจารย์อีกรูปหนึ่ง ในเรื่องการทำวัดเป็นที่ผ่อนคลายความทุกข์ทั้งกาย จิตใจ พระอาจารย์แวนเจ้าอาวาสได้แนะนำหลักธรรมเรื่อง สัมปายะ หมายถึง สภาพที่เกื้อหนุน หรือเหมาะสมกัน ช่วยให้เป็นอย่างอยู่ หรือดำเนินกิจการต่าง ๆ ได้ผลดี เมื่อมาที่วัดเพราะความหวัง

หวังที่จะปลดทุกข์ แต่ทุกข์ที่แท้จริงในใจคืออะไร จะหลุดพ้นจากความทุกข์นั้นได้อย่างไร และเมื่อไหร่ นอกจากได้ความหวังแล้วยังได้รับความรู้จากหลักธรรมพุทธสันติวิธี ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กระบวนการจัดการเชิงพุทธสันติวิธี

หลักธรรมที่ใช้ในการจัดการเชิงพุทธ

สัปายะ 7 หมายถึง สิ่งที่เหมาะสม สิ่งที่เกี่ยวข้อง ช่วยสนับสนุนในการบำเพ็ญภาวนาให้ได้ผลดี ช่วยให้สมาธิตั้งมั่น ไม่เสื่อมถอย (Suitable Things; Things favorable to Mental development) (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2546)

1. อาวาสสัปายะ หมายถึง ที่อยู่ซึ่งเหมาะสม เช่น ไม่พลุกพล่านจอแจ (Suitable abode)
2. โคจรสัปายะ หมายถึง ที่หาอาหาร ที่เที่ยวบิณฑบาตที่เหมาะสม เช่น มีหมู่บ้านหรือชุมชนที่มีอาหารบริบูรณ์อยู่ไม่ไกลไม่ไกลเกินไป (suitable resort)
3. ภัตสัปายะ หมายถึง การพูดคุยที่เหมาะสม เช่น พูดคุยเล่าขานกันแต่ในกถาวัตถุ 10 และพูดแต่พอประมาณ (Suitable speech)
4. บุคคลสัปายะ หมายถึง บุคคลที่ถูกต้องเหมาะสม เช่น มีท่านผู้ทรงคุณธรรม ทรงภูมิปัญญาเป็นที่ปรึกษาเหมาะสมใจ (Suitable person)
5. โภชนสัปายะ หมายถึง อาหารที่เหมาะสม เช่น ถูกกับร่างกาย เกี่ยวคู่ต่อสุขภาพ ฉ้นไม่ยาก (Suitable food)
6. อุตุสัปายะ หมายถึง ดินฟ้าอากาศธรรมชาติแวดล้อมที่เหมาะสม เช่น ไม่หนาวเกินไป ไม่ร้อนเกินไป เป็นต้น (Suitable climate)

7. อิริยาปถสัปปายะ หมายถึง อิริยาปถที่เหมาะสม เช่น บางคนถูกกับังจกรม บางคนถูกกับังนั้ง ตลอดจนมีการเคลื่อนไหวที่พอดี (Suitable posture)

ดังนั้น การจะทำให้วัดเจดีย์ (ไอ้ไข่) เป็นสถานที่ที่มีพุทธศาสนิกชนศรัทธาและเป็นที่รู้จักหลากหลายในทุกเพศทุกวัย และได้เดินทางมาเพื่อหวังพึ่งอาศัยในความเชื่อเรื่องการขอโชคลาภ วัดจำเป็นต้องมีการจัดเตรียมความพร้อมในด้านหลาย ๆ ด้าน เช่น สถานที่นั่งพักผ่อน สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เช่น ห้องน้ำ น้ำดื่ม เป็นต้น พร้อมทั้งสถานที่สำหรับการเผยแพร่หลักธรรมควบคู่กันไป เพราะยุคสมัยปัจจุบัน การเรียกศรัทธาให้พุทธศาสนิกชนได้เข้ามาวัดนั้นค่อนข้างยาก จึงต้องอาศัยหลักความเชื่อต่าง ๆ ซึ่งเป็นจุดเด่นและมีความสัมพันธ์กับวัด ฉะนั้นนอกจากพุทธศาสนิกชนจะเชื่อเรื่องโชคลาภแล้ว จำเป็นต้องเสริมสร้างด้วยหลักธรรมในการพัฒนาจิตใจ เพื่อไม่ให้พุทธศาสนิกชนมีความเชื่อโดยขาดปัญญา ในทางพระพุทธศาสนา หากความเชื่อใด ไร้ปัญญาในการกำกับดูแล ก็ะกลายเป็นความงมงาย ฉะนั้นแล้วการจัดการในเรื่องความเชื่อของพุทธศาสนิกชน จึงควรได้รับการเรียนรู้จากหลักความเป็นจริงของชีวิตว่ากรรมเป็นเรื่องของการกระทำ หากบุคคลกระทำเช่นไร ผลของกรรมย่อมที่จะส่งผลอย่างนั้น เมื่อบุคคลมีจิตใจที่ดี หมั่นทำบุญ รักษาศีล ความซื่อสัตย์หรือโชคลาภก็จะเกิดกับบุคคลนั้นเช่นกัน

สรุป

ความเชื่อเรื่องไอ้ไข่วัดเจดีย์ “ขอได้ไหว้รับ” มีมาตั้งแต่สมัยโบราณโดยเริ่มจากความเชื่อทางท้องถิ่น แคนคนในพื้นที่ ต่อมาเกิดจึงเกิดกระแส “ไอ้ไข่” จากกลุ่มดารา พิธีกร พวก influencer และการใช้โลกออนไลน์ เช่น Facebook ของคนในทุกระดับที่เพิ่มขึ้นด้วย ไอ้ไข่จะดังไม่ได้เลยหากไม่มีเงื่อนไขทางสังคมก็คือ วิฤตเศรษฐกิจและการเมืองที่ทำให้ไอ้ไข่คือความหวัง ไอ้ไข่วัดเจดีย์ เป็นแค่หนึ่งในตัวเลือกของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในประเทศไทยที่มีผลกระทบด้านความรู้สึกนึกคิด (จิตใจ) ทั้งทางตรงและทางอ้อม แต่ทั้งหมดเป็นที่พึ่งทางจิตใจเพราะเชื่อว่า จะสามารถบันดาลให้ตนมีความสุขในชีวิตอาจเกิดขึ้นในปัจจุบัน หรือ อนาคต จึงมีการไปบนบานด้วยความคาดหวัง หวังให้เกิดความสำเร็จดังที่ปรารถนา ดังนั้นถ้าวัดเจดีย์ (ไอ้ไข่) เป็นวัดที่มุ่งเน้นด้านการพัฒนาจิตใจและปัญญา ซึ่งเป็นคุณลักษณะหรือปัจจัยภายในแต่ไอ้ไข่วัดเจดีย์ที่พึ่งทางจิตใจโดยการเพิ่มสถานที่ปฏิบัติธรรมควบคู่กันไป โดยมีการประชาสัมพันธ์การปฏิบัติธรรมเพื่อเพิ่มความสำเร็จในชีวิตและสะสมบุญ ต่อบุญให้ตัวเองและไอ้ไข่วัดเจดีย์ ก็จะเป็นการส่งเสริมหลักในการเผยแพร่ธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าอย่างดียิ่งสืบต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กิ่งกาญจน เหลลารังวงษ์. (2548). การศึกษาผลกระทบของระบบการสอบคัดเลือกบุคคลเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาระบบใหม่ที่มีต่อนักเรียน ครู ผู้ปกครองในโรงเรียนมัธยมศึกษาเขตการศึกษาอุลิต. กรุงเทพมหานคร. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษา

- มหาบัณฑิต. สาขาการบริหารการศึกษาและการอุดมศึกษา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- กิจจา บานชื่น. (2559). หลักการจัดการ. กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ดยูเคชั่น.
- คำรพ เกิดมีทรัพย์. (2556). ไอโซ่ เด็กวัดเจดีย์: เทพแห่งสามัญชน. เรียกใช้เมื่อ 25 กันยายน 2560 จาก www.siamfreestyle.com
- งามตา วนินทานนท์. (2535). จิตวิทยาสังคม. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- จรัส พยัคฆราชศักดิ์. (2530). เอกสารการสอนไทยคดีศึกษา ศาสนา และลัทธิในท้องถิ่น. มหาสารคาม. มหาสารคาม: ปริ๊ตการพิมพ์.
- จันทนา อุดม และคณะ. (2559). สถาบันหลักของสังคมกับการพัฒนาเยาวชน. วารสารวิจัยราชภัฏพระนครสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 11(2), 227-237.
- จิราภรณ์ ภัทรานุกัฏฐ. (2528). สถานภาพการศึกษาเรื่องคติความเชื่อของไทย. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทรงพล ภูมิพัฒน์. (2541). จิตวิทยาสังคม (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- ไทยรัฐออนไลน์. (2563). ไอโซ่. เรียกใช้เมื่อ 4 มีนาคม 2564 จาก <https://www.thairath.co.th/scoop/1934123>
- ปาริชาติ สังขทิพย. (2545). ความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบจากโรงงานอุตสาหกรรมที่ส่งผลกระทบต่อชุมชนแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี. ใน วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารทั่วไป. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- พนิดา บุญเทพ. (2548). บ้านชะยูง: ประเพณี ความเชื่อและการยังชีพ. ใน สารนิพนธ์ประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาบัณฑิตอาสาสมัคร. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2546). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม (พิมพ์ครั้งที่ 12). เรียกใช้เมื่อ 4 มีนาคม 2564 จาก http://84000.org/tipitaka/dic/d_item.php?i=286
- วิทย์ พิณคันเงิน. (2515). ความเป็นมาของมนุษยชาติ. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- วีไลวรรณ ศรีสงคราม และคณะ. (2549). จิตวิทยาทั่วไป. กรุงเทพมหานคร: ทริปเปิ้ล กรุ๊ป.
- ศตปพร มีสุขศรี และศุภลักษณ์ สุวรรณชะภู. (2557). ปัญหาและผลกระทบในการบริหารงานบุคคลของเทศบาลเมืองควนลัง อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา. เรียกใช้เมื่อ 4 มีนาคม 2564 จาก www.hu.ac.th/Political
- สมบัติ อารังธัญวงศ์. (2545). นโยบายสาธารณะ: แนวความคิด การวิเคราะห์และกระบวนการ. กรุงเทพมหานคร: เสมาธรรม.
- สุชา จันท์เอม. (2536). จิตวิทยาสังคม. กรุงเทพมหานคร: แพรววิทยา.

- สุธี ขวัญเงิน. (2559). หลักการจัดการ. กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ดยูเคชั่น.
- สุพิศวง ธรรมพันทา. (2532). พื้นฐานวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพมหานคร: ดี.ดี.บุคส์ไตร์.
- อธิราชย์ นันขันตี. (2558). การนับถือผีของชาวไทยย่อ: ความสัมพันธ์ด้านความเชื่อและ
นิเวศวิทยาวัฒนธรรม. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาไทยศึกษา.
มหาวิทยาลัยบูรพา.
- อนุชสราร เรืองมาก. (2559). ขอได้ไหว้รับ: ไอ้ไข่เด็กวัดเจดีย์. วารสารอาศรมวัฒนธรรมวลัย
ลักษณ์, 16(1), 28-54.
- อำนวยการ วงษ์พานิช. (2549). การศึกษาผลกระทบทางสังคม อันเนื่องมาจากโครงการก่อสร้าง
ท่าส่งก๊าซธรรมชาติที่มีผลต่อประชาชนตามแนววางท่าส่งก๊าซธรรมชาติ: กรณีศึกษา
ในพื้นที่อำเภอพานทองและอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี. ใน วิทยานิพนธ์รัฐ
ประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารทั่วไป. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- Mandala. (2020). Social Media ที่จำเป็นในการตลาดออนไลน์ ยุคนี้ มีอะไรบ้าง อย่างไร.
เรียกใช้เมื่อ 4 March 2021 จาก [https://mandalasystem.com/blog/th/61/
social-media-08092020](https://mandalasystem.com/blog/th/61/social-media-08092020) Science-P1-7.pdf